

Kontrollutvalget må sette seg selv på dagsorden

Av Rune Tokle, daglig leder i NKRF, publisert 08.05.2020

NKRF mener | Norges Kommunerevisorforbund har registrert undersøkelsen Forum for Kontroll og Tilsyn (FKT) har gjort om kontrollutvalgene i kommunene etter valget 2019. Undersøkelsen har flere interessante funn det er verdt å reflektere over.

Undersøkelsen peker på at flertallet av kommunene har valgt minimumsstørrelsen på fem medlemmer, noe som viser at det var helt riktig at minstekravet ble endret fra tre til fem medlemmer gjennom den nye kommuneloven. Det er i hvert fall fort gjort å tenke seg at hvis loven ikke hadde blitt endret på dette punkt, ville mange kontrollutvalg fortsatt hatt tre medlemmer, noe som er for få i forhold til utvalgets viktige funksjon.

NKRF støttet endringen til minst fem medlemmer, og vi støttet også at lederen skulle komme fra et annet parti enn ordføreren. Det er likevel overraskende at det i hvert tredje utvalg er posisjonen som har flertall. Nå kan imidlertid begrepene «opposisjon» og «posisjon» i kommuner som styres etter formannskapsmodellen, som jo er de aller fleste, ikke være like lett å definere.

Det er også et spørsmål om man skal lovfeste hvem som skal ha flertall i kontrollutvalget. Kanskje skal man la kommunene bestemme dette selv – ved at de velger kompetente personer som kan gjøre en forskjell.

Det er også et spørsmål om man skal lovfeste hvem som skal ha flertall i kontrollutvalget. Kanskje skal man la kommunene bestemme dette selv – ved at de velger kompetente personer som kan gjøre en forskjell. En lovfesting av at opposisjonen skal ha flertall, kan gjøre kontrollutvalget til en arena for opposisjonen. Man vil kanskje tenkte at dette er naturlig, men på den annen side er det viktig at kontrollutvalget ikke blir en arena for kamp mellom posisjon og opposisjon. Da mister kontrollutvalget fort tillit.

Opposisjonen bør avstå fra å drive politisk omkamp eller gå på ordførerjakt og fordele all skyld til det sittende flertallet. Like mye som posisjonen bør avstå fra et servilt forsvar for det sittende flertallet og alt som skjer i kommunen. Skal kontrollutvalget ta sin oppgave på alvor, må man gå gjennom alle sider av en sak, og komme med sitt vedtak og anbefalinger uavhengig av hvem som styrer kommunen til enhver tid. Dette kan være vanskelig og utfordrende, men bare på den måten oppnår kontrollutvalget den posisjonen det skal ha i den kommunale egenkontrollen.

Skal kontrollutvalget ta sin oppgave på alvor, må man gå gjennom alle sider av en sak, og komme med sitt vedtak og anbefalinger uavhengig av hvem som styrer kommunen til enhver tid.

Undersøkelsen viser at det er langt flere menn enn kvinner blant lederne av kontrollutvalgene, og at også sammensetninga av utvalgene viser at menn er i flertall. Dette gjenspeiler et generelt samfunnsproblem, nemlig at kvinner ofte er i mindretall i folkevalgte organer, noe som utfordrer disse organenes representativitet. Vi stiller oss bak oppfordringa om flere kvinner inn i folkevalgte organer, også i kontrollutvalgene. Her har vi som har den kommunale egenkontrollen som virkeområde, et ansvar, ved å trekke fram dyktige kvinner både i tillitsverv og som foredragsholdere på kurs og konferanser.

Lederartikkelen i Kommunal Rapport 7. mai 2020 sier at man må kunne forvente at kontrollutvalgene har et våkent blikk og en bevissthet når det gjelder å overholde lovkravet om at hvert kjønn skal være representert med minst 40 prosent. Vi er selvsagt enige i det, men her er det kommunestyret som har hovedansvaret. Det er derfor viktig at

kommunestyret er seg dette ansvaret bevisst, spesielt siden det er kommunestyret, og ikke kontrollutvalget, som er i en posisjon der kontrollutvalgets sammensetning som helhet kan vurderes – før utvalget blir valgt.

FKTs undersøkelse viser også at mange kontrollutvalg er lite synlige på kommunenes nettsider. Dette er et problem som har vært omtalt og debattert i Kommunal Rapport. Én ting er synligheten på kommunens nettsider – og det er viktig i seg selv – noe annet er kontrollutvalgets synlighet i medier og overfor innbyggerne. Mange kan bidra til å gjøre kontrollutvalget mer synlig, deriblant ordføreren og kommunestyret, men de som sitter i den beste posisjonen til å gjøre kontrollutvalget mer synlig er kontrollutvalget selv! Her har også kontrollutvalgssekretariatet en viktig rolle – ved å bistå både kontrollutvalget og kommunen i dette arbeidet.

Her har også kontrollutvalgssekretariatet en viktig rolle – ved å bistå både kontrollutvalget og kommunen i dette arbeidet.

Vi tør påstå at det ikke er mangel på saker for landets kontrollutvalg, man kan velge og vrake. I noen kommuner er det flere problemsaker enn i andre, men én ting har alle kontrollutvalg felles: Alle kommuner har et forbedringspotensial, og alle har et grunnleggende behov for tillit for at lokalsamfunnet skal fungere. Her er kontrollutvalget et viktig verktøy for kommunestyret.